

РОЗДІЛ 11

ГЕОГРАФІЯ США

ВЕЛИКІ РІВНИНИ ТА ПРЕРІЇ

Відомий історик Волтер Прескотт Вебб у своїй книжці «Великі рівнини» писав, що європейські переселенці, які першими заселили більшу частину території Сполучених Штатів, зустрілися з трьома великими «природними несподіванками» – регіонами, де кліматичні умови настільки відрізнялися від звичних у них удома, що їхні сільськогосподарські навички та спосіб життя, поширені в Європі, виявилися практично непридатними в нових обставинах. Перша з таких несподіванок – це високі літні температури у поєднанні з великою вологістю, з якими переселенці зустрілися на південному сході Америки. Друга – це посушливі території на південному заході та у західних внутрішніх районах. Третя – це великі розлогісті степи в центрі країни.

Серед різноманітних проблем степової частини Америки проблема річного зволоження була набагато меншою, ніж на сході, незважаючи на часті сильні зливи у супроводі шквальних вітрів, градобіть та торнадо. Жорстокі пориви вітру взимку посилюють холод і нагортають колосальні гори снігу. Гарячі сухі вітри влітку висушують землю і часом зносять її родючий шар далеко за межі регіону, здійснюючи його у вигляді величезних хвилястих хмар пилу.

Води у регіоні надто мало для того, щоб тут росли дерева, тому їх можна зустріти лише по берегах річок та струмків. Більшість цих струмків невеликі за обсягом води і пересихають улітку. Фермери зі сходу, звичні до того, що кількість води практично необмежена, так само як і кількість дерева для будівництва будинків та огорож чи для опалення, мусять тривалий час при звичаюватися до абсолютно інших умов життя, якщо вони роблять спробу оселитися на Великих рівнинах.

ДОВКІЛЛЯ РІВНИН

Рельєф та рослинний світ степів відзначаються найменшою різноманітністю на всій території Сполучених Штатів. Перші переселенці, просуваючись по Орегонському шляху, досягали Тихого океану протягом одного сезону перш за все завдяки тому, що без перешкод долали степову зону. Степи збігаються з фізико-географічним регіоном внутрішніх низовин. Їхню основу становить глибокий шар осадкових порід. Вони дуже поступово, майже непомітно піднімаються у напрямку зі сходу на захід. На східних кордонах піднесення сягає приблизно 500 метрів над рівнем моря, а на

західних кордонах в районі міста Денвер, штат Колорадо, становить вже 1500 метрів над рівнем моря.

З фізико-географічної точки зору більша частина Великих рівнин – це Високі рівнини, що поздовжньо простягаються на заході регіону, починаючи від південного Техасу далі на північ до південної частини штату Небраска. Вкритою товстим шаром осадкових порід, ця, здебільшого дуже пласка, частина Великих рівнин має пісковиту поверхню. Тільки вздовж таких річок, як Скоттсблэф у районі Плайт-рівер на заході штату Небраска та в районі каньйону Пало Даро на річці Ред-рівер у північно-західному Техасі, цей рельєф в результаті ерозії зазнав значних змін. Басейн Лейк Агассіз, на території якого містилося одне з найбільших озер епохи Плейстоцену, також дещо відрізняється від навколишніх територій своїм абсолютно рівнинним рельєфом і включає в себе долину північної Ред-рівер на території штатів Північна Дакота та Міннесота.

Проте рельєф деяких частин регіону дещо відрізняється від загального рівнинного. Найкращим прикладом можуть бути гори Блек Гіллз у Південній Дакоті та Вайомінгу. Більшість гір на цій території мають вулканічне походження і куполоподібну форму. Вони, як з погляду геологічного походження, так і за рельєфом, дуже нагадують Скелясті гори, що лежать трохи далі на захід. На півдні штату Техас лежить плато Едварда, яке внаслідок дії ерозії перерізається численними каньйонами, особливо у своїй південно-східній частині, і поступово переходить у прибережну рівнину. У центральній та північно-західній частині штату Небраска здійснюються Санді Гіллз – піщані пагорби. Це типові дюни, вкриті різнотрав'ям, які подекуди досягають висоти до 30 метрів. Ці дюни утворилися під впливом постійних вітрів, що віяли вздовж південної частини континентального льодовика в період Плейстоцену. Трохи далі на тій частині плато Міссурі, яка, до речі, не була вкрита льодовиком, в напрямку від північної Небраски до річки Міссурі, пролягає територія, де осадкові породи досить сильно поруйновані як водною, так і повітряною ерозією. Її поверхня настільки хаотично нерівна, що її марно називають Бедленд – погана земля. На північ від річки Міссурі та на захід від басейну Лейк Агассіз лежить частина плато Міссурі, що була вкрита льодовиком, оскільки місцями на її території можна знайти озера, морени та інші типові свідчення дії льодовика.

Хоча сільськогосподарська діяльність досить сильно зруйнувала рослинний світ прерій, на сході цього регіону міститься територія з досить високим рівнем вологості, де ще залишилася недоторкана прерія з трав'яним покривом від 30 сантиметрів до одного метра у висоту (на півночі цього регіону звичайно випадає близько 60 сантиметрів опадів на рік, а на півдні навіть до 90 сантиметрів). На заході Великих рівнин різнотрав'я прерій змінюється посушливішими травами з короткими стеблами, що ростуть окремо одне від одного, щоб легше витримувати засушливий клімат цього регіону.

Трави прерій мають довгу, добре розвинену кореневу систему, яка за довжиною набагато перевищує наземну частину рослин і забезпечує доступ до якомога більшої кількості води. Ця переплетена коренева система становить значну перешкоду для переорювання прерій. Для того, щоб розорати дерн, перші переселенці застосовували дуже важкі плуги, у які запрягали до двадцяти тяглових тварин. Дернове покриття прерій також використовувалося першими переселенцями з Європи для зведення будинків, вони різали його на великі прямокутні «цеглини» і з них складали будівлі.

Тепле вологе тропічне морське повітря з району Мексиканської затоки завжди було основним джерелом вологи на Великих рівнинах. Як правило, воно піднімалося на північ долиною річки Міссісіпі, щоб потім повернути на північний схід, оминаючи таким чином західну частину території регіону. В результаті цього чим далі на захід розташовані території, тим менше вологи до них потрапляло. Східна частина штату Канзас достатньо зволожена – тут випадає до 105 сантиметрів опадів на рік, а на південному заході штату міститься посушлива зона, де на рік випадає лише приблизно 40 сантиметрів опадів.

Більш ніж звичайне зволоження Великих рівнин трапляється лише тоді, коли великі маси тропічного вологого повітря просуваються на північ від Мексиканської затоки. Однак це надто рідко відбувається. На превелике щастя для фермерів, переважна більшість дощів припадає саме на період росту зернових у цьому регіоні – з квітня по серпень.

Інколи, особливо навесні та влітку, волога приходить разом з великою грозою. Часом такі грози супроводжуються ще й градом. Сильний град – досить часте явище в цьому регіоні. Ці замерзлі льодові кульки інколи мають до 5 сантиметрів у діаметрі і можуть легко повністю знищити весь урожай вже дозрілої пшениці. На півдні та заході Великих рівнин град випадає досить часто, особливо потерпають західна Небраска та південно-східний Вайомінг, які займають, мабуть, перше місце на континенті за кількістю опадів у вигляді граду.

Торнадо, швидкість вітру під час яких нерідко досягає 350 кілометрів за годину, – інше руйнівне природне явище, характерне для території Великих рівнин. І хоча площа, на якій діє воронка торнадо, і невелика, проте вони так часто трапляються, особливо на території центральної частини Великих рівнин, що дійсно становлять велику небезпеку для всього регіону.

Але вітри – це не лише небезпека і зло для регіону. Пізньої весни та влітку швидкість і постійність вітрів, особливо в центральній частині та на півдні Великих рівнин, чи не найвища для континентальної Америки. Раніше силу цих вітрів досить ефективно використовували на численних вітряках, збудованих по всьому регіону. Однак внаслідок цих постійних вітрів волога з рослин та з поверхні землі швидко випаровується.

Взимку із заходу від Тихого океану, торуючи шлях через Скелясті гори, дме теплий вітер чінок (за назвою індіанського племені, що живе нині на заході штату Вашингтон. – Прим. перекл.). Ще теплим він спускається на Великі рівнини, де панують у цей час холодні маси континентального повітря. Тихоокеанське повітря тимчасово витісняє холодне повітря із західної частини Великих рівнин, спричиняючи різке і значне підвищення температури. Почасти завдяки цьому цікавому явищу зимові температури на західних, значно вищих над рівнем моря територіях дещо вищі взимку, ніж уздовж східних кордонів Великих рівнин.

Важливо також зазначити, що період, коли температура повітря не падає нижче нуля, з року в рік дуже коливається. Так само, як і різниця річних температур, вона зростає, якщо рухатися далі на північ.

Сніг, вітер та мороз є складовими частинами одного з найбільш спустошливих за своєю дією погодних явищ на території Великих рівнин, яке називається блізард. Блізард характерний для зим, коли холодні арктичні повітряні маси переміщуються в південному напрямку вздовж Скелястих гір на територію Великих рівнин, руйнуючи звичайний для цього періоду рух повітряних мас із заходу на схід. Сильний вітер, різке зниження температури, великі снігопади завжди супроводжують це природне явище. Блізард може тривати кілька днів і принести з собою значну частину зимових снігопадів. Оскільки на рівнинних ранчо худобу часто тримають на випасі навіть протягом зими, суворий блізард може вкрити землю таким глибоким шаром снігу, який унеможливить доступ тварин до трави, що може спричинити в свою чергу значне падіння поголів'я худоби.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЕЛЕННЯ ЛЮДЕЙ В РЕГІОНІ

До приходу європейців на території Великих рівнин проживала обмежена кількість індіанців. Вони переважно займалися полюванням на бізонів. Більшість племен жила на берегах річок у тимчасових поселеннях. Вони не кочували далеко по преріях, перш за все тому, що не мали зручних засобів пересування – собака був єдиною домашньою твариною індіанців Північної Америки на час приходу європейців. Крім того, індіанці не могли надовго залишати береги річок і залишатися без води. Для них це була серйозна проблема, оскільки величезні стада бізонів нерідко паслися за кілька тижневих переходів від місця поселення індіанців.

Коли іспанці залишали південні обшири Великих рівнин, де вони якийсь час перебували незабаром після відкриття Америки, вони залишили тут певну кількість коней. Цей «подарунок» докорінно змінив спосіб життя місцевих індіанських племен. На той час, коли американці досягли у своєму просуванні на захід території Великих рівнин, а було це на початку XIX сторіччя, вони знайшли там, як багато хто вважає, чи не найкращу легку кавалерію, яка могла б існувати за весь період розвитку людства. Коні розплодилися по всій території Великих рівнин, і індіанські племена вже не були більше так міцно прив'язані до джерел води й могли вільно пересуватися по рівнинах за мігруючими бізонами.

Враження, яке створилося у перших американців про те, що це неперспективний та важкий регіон для постійного проживання, не було таким уже й помилковим. Відсутність дерев означала, що фермери не матимуть ні традиційного матеріалу для будівництва жител і сільськогосподарських споруд, ні огорожі, ані палива для своїх будинків. Джерела води трапляються тут вкрай рідко, а наявність води у струмках та річках часто має сезонний характер. Ті, хто прибував раніше, селилися вздовж цих водних артерій. Культур, що їх перші поселенці привезли з собою зі сходу, часто гинули в умовах рівнин, а ті з них, які вдалося пристосувати до місцевих умов, з року на рік давали дуже неоднакові врожаї в залежності від кількості вологи, що випадала протягом даного року. Загальна врожайність культур також була досить низькою, так що, наприклад, 65-и гектарів, яких було цілком досить для ведення ефективного фермерського господарства в умовах сходу, тут виявлялося абсолютно недостатньо.

Тому межа поселень на тривалий період затрималася на східних кордонах рівнин. Переселенці минали Великі рівнини і прямували до тихоокеанського узбережжя, аж поки не сталися суттєві зміни як у технології ведення сільського господарства, так і в законодавчій базі володіння землею, які зробили переселення на територію Великих рівнин набагато привабливішим, ніж раніше.

Під час цієї затримки у регіоні успішно розвивалися альтернативні види сільського господарства. Так на півдні Техасу іспанцями, а на сході американцями, що проникали в цей регіон з південного узбережжя, було започатковано екстенсивне господарювання у вигляді великих ранчо. Потім цей вид ведення сільського господарства з 1867 по 1885 рік значно поширився на великі території на північ від штату Техас.

Величезні череди худоби гнали на північ з півдня Техасу до залізничних станцій у Канзасі, а потім їх транспортували на схід чи залишали безпосередньо на території хоча і слабо заселеного, проте величезного регіону Великих рівнин. Так на 1880 рік було перегнано близько 5 мільйонів голів худоби.

Економіку відкритих ранчо було раптово зруйновано наприкінці 1880-х. В цей час сталося кілька подій, які поклали край цьому цікавому періоду в історії Америки: відбулося перевиробництво худоби, яка за своєю якістю не могла змагатися з худобою, вирощеною на середньому заході, економіка держави перебувала у стані застою, зима 1887–1888 років була дуже суворою і несприятливою, а на додачу розпочалося масове заселення фермерами території Великих рівнин. Ранчо з відкритими природними пасовищами було витіснено на сухіші західні обшири Великих рівнин, або вони перетворилися на більш звичайні ферми для відгодівлі худоби із обгородженими пасовищами.

Саме в цій прикордонній смузі ведення сільського господарства почалося широке застосування колючого дроту, який промисло-во почали виробляти в середині 1870-х років. Він став вдалим замінником дерев'яної огорожі у регіоні, де практично не було дерева. На деякий час переселенці жили у будинках, побудованих з дерну, але досить швидко на зміну їм почали з'являтися каркасні будинки. Дошки почали завозити залізницями, які вже на 1870 рік перетнули Великі рівнини у кількох місцях. А широке запровадження вітряків та механічних пристроїв для видобування артезіанської води спричинилося до того, що практично будь-де на території рівнин стало можливо одержувати достатню кількість води не лише для потреб людей і тварин, але і для зрошування полів. Вітряки в цьому регіоні було настільки вдосконалено, що згодом вони поширилися і в решті сільськогосподарських регіонів Америки. Виробництво зернових також було значною мірою механізовано, що дало можливість фермерам обробляти більші за розмірами ділянки землі і цим компенсувати дещо нижчі врожаї.

І нарешті, поступово було запроваджено такі сорти рослин, які були достатньо пристосовані до місцевих кліматичних умов, а фермери почали краще орієнтуватися в тому, як найбільш ефективно їх використовувати. Найкращим прикладом може бути широке запровадження твердої

озимої пшениці. Цей сорт пшениці, набагато більше пристосований для вирощування в умовах сухого клімату Великих рівнин, потрапив до Сполучених Штатів разом з менонітами – переселенцями з Росії.

Нині Великі рівнини, основний регіон-виробник пшениці у Сполучених Штатах, забезпечують таку кількість пшениці щороку, що по праву займають перше місце у світі з її експорту.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО РІВНИН

На обширах Великих рівнин діє масштабне високо механізоване виробництво кількох сільськогосподарських культур, основною з яких, безперечно, є пшениця. Озиму пшеницю сіють восени. Перед тим як запанує період зимової сплячки, ця пшениця виростає на кілька сантиметрів над землею. Але основний період вегетації починається навесні і триває до початку літа, коли випадає найбільше опадів і ще не здійснюються літні суховії. Як правило, пшеницю збирають наприкінці травня чи у червні. Нині озимину вирощують практично по всій території Сполучених Штатів, але найбільші поля під неї відведено на території Великих рівнин від північного Техасу до південної Небраски.

Яру пшеницю вирощують переважно північніше, починаючи з центральних районів Південної Дакоти і далі на північ у Канаді. Її сіють напровесні, а збирають наприкінці літа чи вже навіть восени. Вона більше підходить до територій з суворими зимами, під час яких вже проросла озимина може вимерзнути.

Більшість пшениці на рівнинах вирощують за сухою технологією, без зрошення. Ґрунти заорюють дуже глибоко для того, щоб зруйнувати дерн та уповільнити випаровування вологи. Досить часто, особливо на півночі Великих рівнин, землю зорюють та обробляють, але не засівають того ж року, щоб затримати вологу.

Починаючи близько першого червня жнива у штаті Техас, бригади збирачів врожаю поступово просуваються на північ. На відміну від робітників, які збирають врожай інших сільськогосподарських культур, ці, як правило, працюють великими бригадами, використовуючи свої комбайни та відкриті вантажівки, і традиційно одержують високу оплату за свою працю. Нині більшість ферм у так званому «пшеничному поясі» сягають за розмірами 400 гектарів, а це означає, що для більшості фермерів уже досить вигідно мати свій власний комбайн. Проте все ще понад третину пшениці на Великих рівнинах збирають спеціалізовані бригади комбайнерів.

Головною проблемою цього надзвичайно вигідного виду сільськогосподарського виробництва є необхідність швидко перевезти врожай на зберігання до величезних зернохранилищ-елеваторів, які густою мережею вкривають територію Великих рівнин. Відбувається ціле змагання між вантаж-

ним транспортом, баржами та залізницею із доставки зерна не в маленькі місцеві елеватори, а у величезні зернохранилища, що, як правило, розташовані у великих містах. Більша частина зерна на експорт перевозиться баражами по Великих озерах на схід чи на південь водною системою річки Міссісіпі.

Сорго стало основною сільськогосподарською культурою на півдні регіону протягом останніх десятиліть. Здатна витримувати сухий клімат, ця африканська злакова культура за своїм значенням наздогнала озиму пшеницю на сухих та жарких обширах південного заходу Великих рівнин. І на території штату Техас і штату Небраска зараз більше землі відведено під вирощування сорго, ніж під озиму пшеницю. Здебільшого зерно сорго використовується для відгодівлі худоби.

У північній частині Великих рівнин на другому місці за значенням стоїть вирощування вівса та ячменю. В основному ячмінь вирощують у районі басейну озера Агассіз у штаті Північна Дакота та у штаті Міннесота. Практично весь льон на насіння у Сполучених Штатах також вирощується на півночі Великих рівнин. Соняшник – важливе джерело рослинної олії й важлива складова багатьох видів комбікормів для худоби – блискавично поширився по долині річки Ред-рівер у штаті Міннесота та у Північній Дакоті.

КОНТРОЛЬ НАД ВИКОРИСТАННЯМ ВОДИ ТА ЗРОШЕННЯ

Слово «іригація» у Сполучених Штатах здебільшого асоціюється з посушливими регіонами далеко на заході. Проте користь від проведення іригаційних робіт може бути досить великою і у регіонах з достатньою чи навіть надмірною зволоженістю (з точки зору одержаного прибутку на один вкладений долар). Це відбувається тому, що воду можна або постачати під час засухи – тобто зрошувати землю для збільшення врожаю, чи відводити геть – тобто осушувати для забезпечення врожаю культур, які страждають або гинуть від надмірного зволоження.

На значних територіях Великих рівнин необхідно проводити широкомасштабні іригаційні роботи. Переважно це стосується території так званих Високих рівнин від Колорадо та Небраски до Техасу. Під поверхнею цієї території лежить підземне родовище прісної води Оглала – величезний геологічний резервуар площею понад 250 000 квадратних кілометрів, який містить у собі приблизно 2 мільярди акро-футів води. (Акро-фут – це міра кількості води, необхідної для зрошення; один акро-фут покриває 0,4 гектара на глибині 0,3 метра). Це так звана «випокна» вода, яка потрапила в глибини землі понад мільйон років тому. Приблизно чверть території, що лежить над цим природним резервуаром, зрошується водою, яку дістають з

нього. У районі Високих рівнин виробляється, наприклад, дві п'ятих американського сорго, одна шоста пшениці і приблизно чверть усієї бавовни. На зрошуваних землях на 45 відсотків зростає урожайність пшениці, на 70 – сорго і на 135 – бавовни, порівняно із сусідніми незрошуваними землями. Починаючи з 1950 року, видобуток води з-під землі зріс більш як утричі і нині становить понад 20 мільйонів акро-футів щорічно.

Раніше у XX сторіччі район навколо міста Лаббок у штаті Техас став визначним центром з виробництва бавовни. Система зрошування практично замінила тут вирощування бавовни за сухою технологією. Нині цей регіон став найвідомішим виробником бавовни у Сполучених Штатах. Тут облаштовано понад 50 000 свердловин для кращого зрошення цієї території.

Друга за величиною зона зрошення на території Великих рівнин міститься на північному сході штату Колорадо, там в основному вирощують цукровий буряк. Цю територію тривалий час зрошували із свердловин та водами річки Саут Плейт. Згодом федеральний уряд оплатив будівництво нової системи, і тому користувачі платять за воду до федерального бюджету. Оскільки з часом води почало не вистачати для задоволення зростаючих потреб, уряд фінансував проект водопостачання з річки Біг Томсон. Згідно з цим проектом воду із західних схилів Переднього хребта Скелястих гір перекинули на його східні схили для зрошення полів під ним. Головною технологічною особливістю цього проекту стало будівництво 33-кілометрового тунелю на глибині 1200 метрів під так званим континентальним вододілом, що пролягає по території національного парку Скелясті гори.

Найбільшим за значенням іригаційним проектом на території Великих рівнин стало будівництво греблі у долині річки Міссурі. Виконання цього проекту було передусім пов'язане з необхідністю задовольнити такі дві головні потреби. По-перше, людям, що жили в долині річки Міссісіпі, включно з тими, що жили у Канзас Сіті та Сент-Луїсі, необхідно було забезпечити ефективний засіб контролю за рівнем води під час повені, тому що в цьому регіоні випадає приблизно 100 сантиметрів опадів на рік. І навпаки, люди, що живуть у верхній частині долини річки Міссурі, особливо у Північній та Південній Дакоті та у штаті Монтана, потребують додаткової води для зрошення. Тому у верхів'ях річки Міссурі та на багатьох її притоках було збудовано величезні греблі.

Ці та багато інших менших водорегулюючих проектів і водних свердловин дають змогу активно займатися на території Великих рівнин різними видами сільськогосподарського виробництва. Так у центральних та північних регіонах рівнин вирощують велику кількість люцерни – головної на заході культури для виробництва сіна, під яку від-

ведено нині більшу частину поливних земель. Цукровий буряк масово вирощують у долині річок Арканзас, на сході штату Колорадо та у західному Канзасі і в Саут Плейт на північному сході Колорадо. У долині річки Арканзас також дуже пишються великими плантаціями канталупи, мускусної дині, яку, також зрошуючи із свердловин, масово вирощують у центральній частині півдня штату Небраска.

ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

Осадкові породи Великих рівнин містять у собі значні поклади горючих речовин – нафти, природного газу та вугілля. Найбільші нафтові та газові родовища, які містяться на півдні регіону, належать до найбільш продуктивних родовищ в Америці. Родовище Панхандл, розташоване на заході штату Техас, поширюється також на територію штатів Оклахома та Канзас і є одним з найбільших родовищ природного газу у світі. Ці самі штати є також найбільшими виробниками нафти у державі. До них останніми роками можна додати ще й штат Вайомінг.

Північна Дакота також має значні поклади горючих корисних копалин, в основному у вигляді бітумного вугілля, але саме Вайомінг уже протягом кількох десятиліть є лідером із видобутку вугілля в державі. У 1996 році на шахтах штату Вайомінг було видобуто 26 відсотків від загальної кількості вугілля, видобутого у США, що загалом становило 1,06 мільярда тонн.

Навколо Денвера залягають досить великі нафтові родовища. Місто Алліанс у штаті Небраска протягом короткого періоду з 1975 по 1980 роки подвоїлось у розмірах тільки тому, що воно стоїть на залізниці між містами Барлінгтон та Норсен, по якій вугілля з місцевих копалин у штаті Вайомінг перевозиться на схід. А населення міста Жилетт, найбільшого на території видобувного району, у штаті Вайомінг в басейні річки Паудер Рівер збільшилося протягом останнього десятиріччя у п'ять разів.

Проведення через Конгрес Сполучених Штатів на початку 1970-х років законодавчого акту «Чисте повітря» стало важливим позитивним чинником у розширенні видобування загалом низькосірчистого вугілля із родовищ заходу. Як мінімум 100 мільярдів тонн низькосірчистого суб-бітумного вугілля, яке в цілому задовольняє вимоги суворого законодавства, спрямованого на боротьбу із забрудненням навколишнього середовища, міститься у родовищах неглибокого залягання на півночі Великих рівнин. Якщо б рівень споживання вугілля не змінювався, то його тільки з цього родовища вистачило б Сполученим Штатам на 125 років. А на глибині 2000 метрів від поверхні залягає родовище з розвіданою кількістю близько 1,5 трильйона тонн. Отже, можна сказати, що частка сільського господарства у загальній структурі економіки регіону поступово зменшується.

НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

Зменшення кількості населення чи, точніше, відсутність найменшого приросту загалом стало звичайним явищем для території Великих рівнин вже протягом останніх 50 років. Тут немає великих міст, майже немає центрів для відпочинку та дозвілля і донедавна, за невеликим винятком, практично не велося експлуатації земних надр. У цілому зростання кількості населення завжди відбувалося тут за рахунок його зростання у більших містах на кордонах регіону, водночас із маленьких міст у глибинах регіону та територій, загалом заселених фермерами, населення поступово виїздить, що веде за собою загальне зменшення кількості населення на великих територіях.

Значна частина регіону обслуговується містами, розташованими на периферії Великих рівнин. Провідне місце серед них займають Канзас Сіті (штат Міссурі) та Міннеаполіс-Сент-Пол (штат Мінесота). Денвер (Колорадо), Даллас, Форт Ворт (Техас) та Сан-Антоніо (Техас) – найбільші міста Америки на території Великих рівнин. Усі вони лежать фактично на їх околицях. Денвер – перш за все головний управлінський центр, де сконцентровано фінансову діяльність регіону, спрямовану на розвиток видобувної промисловості на півночі Великих рівнин та у внутрішніх регіонах заходу. Даллас – це також великий управлінський центр на південному заході регіону, проте він більше спрямований на обслуговування вологого сходу, на відміну від міста Форт Ворт, що лежить від нього за 50 кілометрів на захід. Це місто – центр сільськогосподарського виробництва, скотарства та ранчового господарства – з повним правом може вважатися частиною власне рівнин. Сан-Антоніо – найбільший торговельний центр півдня Техасу – одночасно є місцем дислокації кількох головних військових баз.

Багато інших міст, дещо менших за розміром, які також обслуговують ці великі території, розташовані на їх периферії. До них належать, наприклад, Талса (Оклахома) та Омаха (Небраска). Загалом міста, розміщені на межі даного регіону, як правило, зорієнтовані і на сусідній регіон.

Більшість міст на Великих рівнинах було засновано як центри транспортних перевезень, вони розташовані, як правило, вздовж залізниць. Проте нині ці міста, крім ролі центрів транспортних перевезень, відіграють також роль великих регіональних торговельних центрів. На розвиток деяких із них вплинули і певні місцеві особливості. Так Оклахома Сіті й Талса, наприклад, стали важливими центрами нафтовидобувної промисловості, а Вічита у штаті Канзас – центром виробництва невеликих літаків.

М'ясопереробна промисловість досить успішно розвивалася у невеликих містечках регіону протягом останніх трьох десятиліть. Раніше практично вся вона була зосереджена на середньому сході, де для неї вже було напрацьовано велику і комплексну виробничу базу. Зміна технологій у м'ясопереробній промисловості, збільшення виробництва кормів на рівнинах та деверсифікація ринку поступово зробили невеликі підприємства, наближені до місць відгодівлі худоби поблизу містечок на рівнинах, більш економічно вигідними.

Транспортні шляхи на території регіону було збудовано радше для того, щоб якнайшвидше її перетнути, а не для того, щоб її обслуговувати. Тому основні численні автотраси та залізниці перетинають регіон зі сходу на захід, і лише кілька із них спрямовано із півночі на південь. ■

